

Våtmarker och dammar

En uppföljning av stöd inom
landsbygdsprogrammet baserad på uppgifter
fram till och med den 2 oktober 2018

Uppföljningen är gjord av Sara Grigoryan

Varför görs denna uppföljning?

Denna rapport är en del av uppföljningen av landsbygdsprogrammet, havs- och fiskeriprogrammet samt regional- och socialfondsprogrammet för lokalt ledd utveckling under programperioden 2014–2020.

Landsbygdsanalysenheten vid Jordbruksverket ansvarar för att de svenska EU-programmen där Jordbruksverket är förvaltande myndighet följs upp. Uppföljningarna har till syfte att sprida kunskap om utfall och resultat och bidra till att stöden och programgenomförandet blir enklare och effektivare.

Innehåll

Sammanfattning.....	4
Rekommendationer	4
Definitionen av våtmarker	5
Om miljöersättning för skötsel av våtmarker och dammar	5
Om miljöinvestering för att anlägga och restaurera våtmarker och dammar	6
Resultat: Miljöersättningar för skötsel av våtmarker och dammar.....	6
År 2017 var målet uppnått till 107 procent	6
Drygt 15 procent har fått markersättning för åkermark i Götalands södra slättbygder år 2017.....	8
De flesta våtmarker och dammar finns i Skåne län.....	10
Män har fått en stor andel av stöden	12
Resultat: Miljöinvesteringar för att anlägga och restaurera våtmarker och dammar.....	12
Hittills har det beviljats cirka 220 ansökningar	12
Drygt 30 procent av våtmarkerna finns i Svealands slättbygder	13
Andel våtmarksareal på betesmark ökade under förra programperioden	14
De flesta sökande är män	19
Bilaga 1 Tabeller.....	20
Bilaga 2 Kartor	25
Referenser.....	27

Sammanfattning

- Det finns två typer av stöd som gäller våtmarker och dammar; miljöersättning för skötsel av våtmarker och dammar, samt miljöinvestering för att anlägga och restaurera våtmarker och dammar.
- Både antal sökande och ansökt areal till våtmarksersättningen har ökat under programperioden. Målsättningen är att miljöersättningen för skötsel av våtmarker och dammar ska omfatta 8 400 ha. År 2017 nådde vi 107 procent av detta mål.
- Det finns inget specifikt mål för miljöinvesteringar för att anlägga och restaurera våtmarker och dammar i landsbygdsprogrammet. För alla miljöinvesteringar, inklusive våtmarker och dammar, finns det ett mål på 1 720 beviljade ärenden. Hittills har det kommit in ungefär 300 ansökningar. Anläggning och restaurering av våtmarker och dammar står för cirka 80 procent av ärendena.
- Syftet med miljöersättning för skötsel och miljöinvestering för att anlägga och restaurera våtmarker och dammar är att bidra till förbättring av biologisk mångfald och näringsrening.
- De flesta ansökningarna både för miljöersättningar och för miljöinvesteringar finns i Skåne län.

Rekommendationer

Målet för ansökt areal för miljöersättningar är uppfyllt och därför föreslår vi att man fokuserar kommande studier på miljöeffekter som stödet bidrar till.

Insatserna för miljöersättning och för miljöinvestering för våtmarker och dammar bidrar till skötsel av marker på ett sätt som gynnar biologisk mångfald och näringsrening. Men det finns inte så många studier eller utvärderingar som har specifikt studerat effekterna av skötseln av anlagda eller restaurerade våtmarker på biologisk mångfald. Det skulle vara intressant att göra en djupare uppföljning eller utvärdering av hur biologisk mångfald och växtnärläckage påverkas av skötsel, dvs. vilka typer av skötsel som mest gynnar miljön. Resultatet av sådana utvärderingar kan bli underlag för att göra förbättringar i villkor inför nästa programperiod.

Definitionen av våtmarker

Våtmarker definieras som sådan mark där vatten under stor del av året finns nära, under, eller strax över markytan samt vegetationstäckta vattenområden och vatten med vegetationsfria ytor där vattennivån tillåts variera med de naturliga säsongsvariationerna enligt Jordbruksverkets föreskrifter.

Denna uppföljning handlar om två typer av stöd: miljöersättningen för skötsel av våtmarker och dammar samt miljöinvesteringen för att anlägga och restaurera våtmarker och dammar. Stödet för anläggning och restaurering kallas miljöinvestering.

Syftet med uppföljningen är att bidra med kunskap om både miljöinvesteringarnas och ersättningarnas bidrag till landsbygdsutveckling och förbättrad miljö, samt att utgöra underlag för utformningen av kommande landsbygdsprogram.

Om miljöersättning för skötsel av våtmarker och dammar

Syftet med ersättningen är att förbättra våtmarker och dammar som har anlagts i Sverige. Våtmarker är en värdefull livsmiljö för olika växt- och djurarter och kan bidra till en ökad biologisk mångfald. De ger också förbättrade rekreationsmöjligheter för oss människor. Att sköta våtmarken har många värden, främst att minska växtnäringsförluster till sjöar, vattendrag och hav.

Miljöersättningen kan bidra till att nå de nationella miljömålen Ett rikt odlingslandskap, Ingen övergödning, Ett rikt växt- och djurliv, Myllrande våtmarker, Levande sjöar och vattendrag, Grundvatten av god kvalitet och Hav i balans och levande kust och skärgård.

Målsättningen är att miljöersättning för skötsel av våtmarker och dammar ska omfatta 8 400 hektar i Sverige.

Miljöersättning för skötsel av våtmarker och dammar kan sökas av den som anlägger eller restaurerar våtmarker (med eller utan miljöinvestering men då behöver våtmarken eller dammen uppfylla kraven på en miljöinvestering). Därför går det inte att få ersättning för naturliga våtmarker. Ersättningen grundar sig på att den sökande har ett femårigt åtagande för skötseln. Den sökande ska följa villkor under hela åtagandeperioden.

I villkoren kan till exempel ingå att sköta och underhålla våtmarken eller dammen så länge som åtagande gäller, att underhålla dammvallar, brunnar och övriga anläggningar så att funktionen består, att ta bort igenväxningsvegetation eller att följa eventuella andra villkor, som länsstyrelsen kan besluta om vid slutbesiktning.

De sökande kan förutom miljöersättningen även få ersättning för förlorat markvärde för våtmarker eller dammar som är anlagda på åkermark (inte betesmark). Det är även möjligt att få gårdsstöd och andra miljöersättningar för betesmarker och slåtterängar för viss del av marken, om marken uppfyller villkoren.

Miljöersättningen för skötsel av våtmarker och dammar är 4 000 kronor per hektar. Markersättningen är 1 000 kronor per hektar åkermark i hela landet utom i Götalands södra slättbygder. Den är 3 000 kronor per hektar i Götalands södra slättbygder.

Om miljöinvestering för att anlägga och restaurera våtmarker och dammar

Syftet med miljöinvesteringen är att bevara och förstärka biologisk mångfald som gynnas av vatten i landskapet eller att förbättra vattenkvalitet i våra sjöar, vattendrag och hav genom att rena vattnet från växtnäringsämnen.

Det finns inget specifikt mål för miljöinvesteringar för att anlägga och restaurera våtmarker och dammar i landsbygdsprogrammet. För alla miljöinvesteringar, inklusive våtmarker och dammar, finns det ett mål på 1 720 ärenden.

Miljöinvestering för att anlägga och restaurera våtmarker och dammar kan sökas av den som anlägger sådana i odlingslandskap, bland annat åkermark, betesmark eller annan mark som ligger i anslutning till odlad mark eller tar emot vatten från jordbruk. Placeringen spelar stor roll och den sökande kan få hjälp från länsstyrelsen med detta.

Den som får miljöinvesteringen måste dessutom söka miljöersättning för skötsel av våtmarker och dammar för marken senast året efter miljöinvesteringen blir godkänd. Miljöinvesteringen ska finnas kvar minst 5 år, räknat från året efter slutbesiktning och ska skötas på ett sådant sätt att den inte försvinner.

Särskilt igenväxning utgör en större risk för nyanlagda våtmarker och dammar, eftersom växterna etablerar sig snabbt i dessa våtmarker. Därför är det viktigt att sköta nyanlagda dammar och våtmarker, så de kan behålla sin funktion.

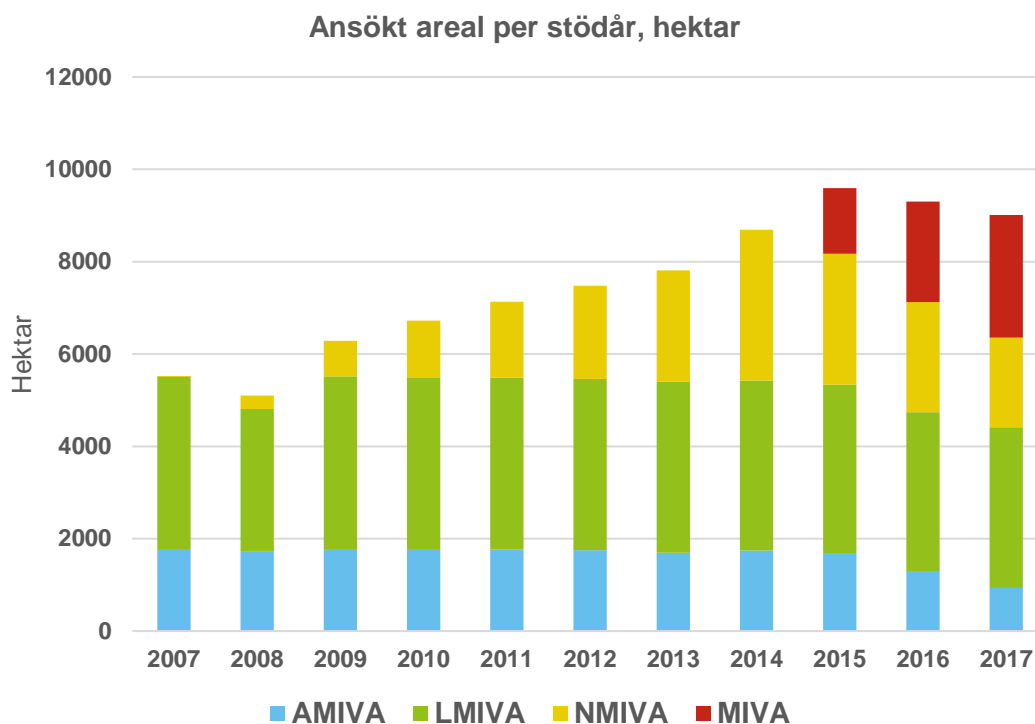
Beroende på våtmarkens eller dammens placering och deras förväntade effekter kan man få stöd för 50 eller 90 procent av utgifterna. Om våtmarken eller dammen är placerad inom nitratkänsligt område man får 100 procent av utgifterna. Utgifterna måste vara minst 30 000 kronor för att stöd ska betalas ut.

Resultat: Miljöersättningar för skötsel av våtmarker och dammar

År 2017 var målet uppnått till 107 procent

Det övergripande målet för miljöersättningen för skötsel av våtmarker och dammar är att miljöersättningen ska omfatta 8 400 hektar.

Diagrammet i figur 1 visar hur stor andel av arealen som härrör från respektive programperiod. Måluppfyllelsen varierar mellan olika programperioder och år 2017 har vi lyckats nå och överskrida målet med cirka 107 procent.

Figur 1 Summan av ansökt areal för olika ersättningsformer¹ för våtmarker. Resultatet visas för förra programperioden (2007–2013) och för nuvarande programperiod (2014–2020).

Om vi tittar på de faktiska siffrorna (bilaga 1, tabell 2 och 3) blir det tydligt att anslutningen av både antal sökande och hektar mark till våtmarksersättningen har ökat under programperioden.

Miljöersättningen för skötsel av våtmarker och dammar är ett stöd som har funnits i olika former sedan 1995. Detta är stödformerna i olika programperioder:

- AMIVA gällde under programperioden 1995–1999
- LMIVA gällde programperioden 2000–2006
- NMIVA gällde programperioden 2007–2013
- MIVA gäller programperioden 2014–2020

Eftersom åtagandena var fleråriga finns det överlappningar mellan programperioderna. Den totala arealen har ökat från cirka 5 500 hektar år 2007 till cirka 9 000 hektar år 2017.

Figur 1 visar också att år 2015 hade ansökt areal sin topp, då tidigare åtaganden inte börjat ta slut samtidigt som nya åtaganden ingicks när den nuvarande programperioden påbörjats. Åtaganden som påbörjades i programperioden 1995–1999 (ersättningsform AMIVA) har nu börjat gå mot sitt slut och minskningen av den ersättningen är därför naturlig. Areal i ersättningen i den senaste programperioden har ökat varje år sedan starten 2015.

Föregående programperioder (ersättningsformer AMIVA och LMIVA) var åtagandet 20 respektive 10 år. Åtagandet för NMIVA (programperiod 2007–2013) och MIVA (programperiod 2014–2020) har varit 5 år.

¹ AMIVA, Anläggning eller återställande av våtmarker och småvatten, programperiod 1995–1999; LMIVA, Skötsel av våtmarker och småvatten, programperiod 2000–2006; NMIVA, Skötsel av våtmarker, programperiod 2007–2013; MIVA, Skötsel av våtmarker och dammar, programperiod 2014–2020.

Totalt har det beviljats drygt 36 miljoner kronor för miljöersättningar för skötsel av våtmarker och dammar, varav den största delen, cirka 11 miljoner kronor är beviljad år 2017. Den största andelen av pengarna (bilaga 1, tabell 5) är betalda i Skåne län.

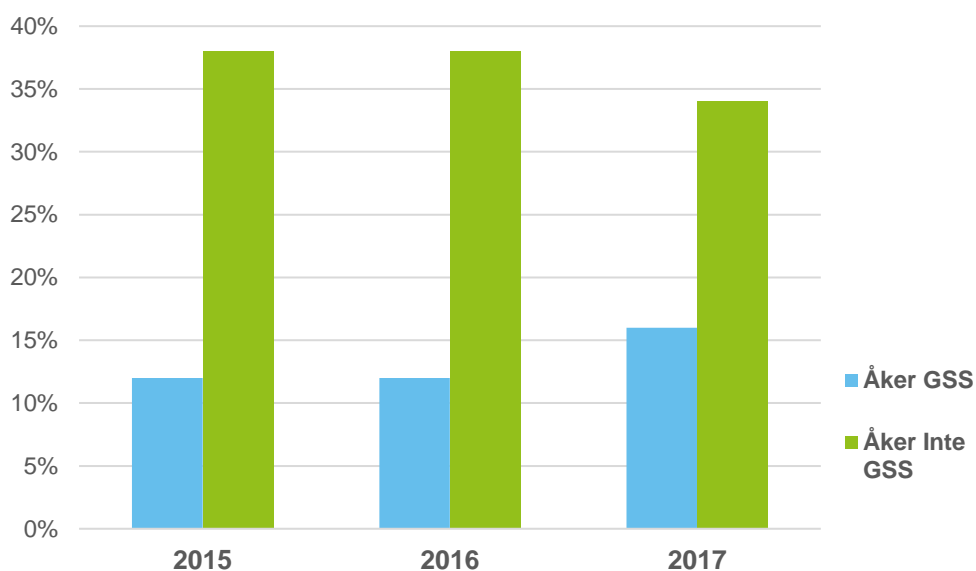
Det är dock intressant att notera att cirka 80 procent av ansökningarna är kopplade till miljöinvesteringar. Cirka 90 procent av de sökande har anlagt nya våtmarker eller dammar. Det gäller år 2017.

År 2018 är inte med i diagrammet i figur 1 eftersom att inte alla ansökningar har blivit utbetalda för miljöersättningen för nuvarande programperiod 2014–2020. Bilden av helheten skulle bli missvisande om 2018 var med. Cirka 430 ansökningar med 2 000 hektar mark blev utbetalda år 2018 (bilaga 1, tabell 2 och 3).

Drygt 15 procent har fått markersättning för åkermark i Götalands södra slättbygder år 2017

Lantbrukare som söker för miljöersättning för skötsel av våtmarker och dammar kan även få ersättning för förlorat markvärde. Värdet beror på var åkermarken finns. Ersättningen är tre gånger högre på åkermark i Götalands södra slättbygder (3 000 kronor per hektar), jämfört med åkermark som inte ligger inom Götalands södra slättbygder (1 000 kronor per hektar) i nuvarande programperiod.

Anledningen till den högre ersättningen i Götalands södra slättbygder är bördigheten, som beror på den speciella jordarten och jordmånen. Jordarten och jordmånen är ung, 10 000 år gammal, eftersom de har bildats efter den senaste istiden, vilket gör marken väldigt bördig. Bördigheten är anledningen till varför markersättningen på Götalands södra slättbygder är högre än i andra produktionsområden.

Figur 2 Andel ansökt åkermark (GSS² och ej GSS) för miljöersättningar för skötsel av våtmarker och dammar i nuvarande programperiod 2014–2020, angiven i procent

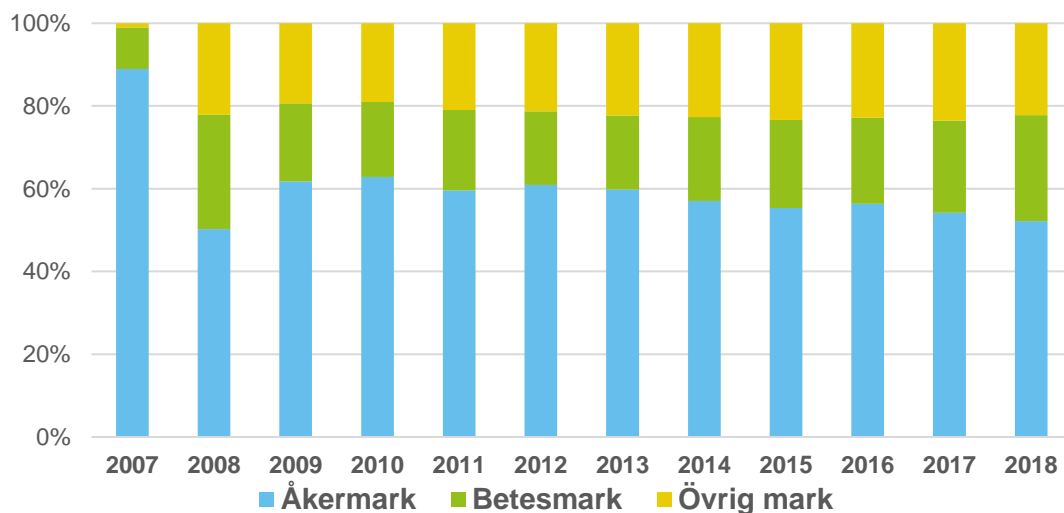
En stor del av ansökningarna för skötsel av våtmarker och dammar finns på åkermark utanför Götalands södra slättbygder. Ansökningarna på Götalands södra slättbygder utgör en mindre andel av marken, men har en svag ökning och år 2017 har drygt 16

² GSS: Götalands södra slättbygder

procent av ansökningarna gett högre markersättning för Götalands södra slättbygder (figur 2). Det är viktigt att notera att datan handläggs manuellt och därför kan den vara lite osäker.

För förra programperiodens (2007–2013) miljöersättningar för skötsel av våtmarker och dammar fanns det ingen information om produktionsområde. Däremot finns det data över om våtmarksarealen ligger på åkermark, betesmark eller övrigt (se figur 3).

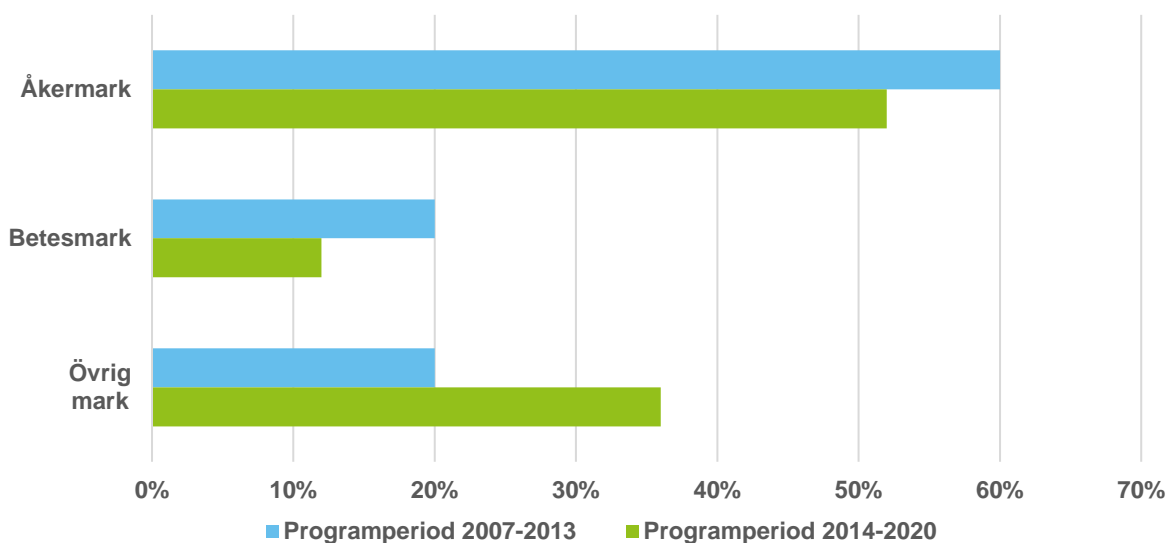

Figur 3 Andel våtmarksareal (åkermark, betesmark och övrig mark) för miljöersättningar för skötsel av våtmarker och dammar per stödår, för åtaganden som söktes i landsbygdsprogrammet 2007–2013

Våtmarker och dammar som är placerade på annan mark än åkermark eller betesmark, ligger på mark som klassificeras som övrig. Övrig mark innebär våtmark som finns på skogsmark eller annan typ av mark som inte är jordbruksmark.

Andelen av våtmarksareal som finns på åkermark har minskat mellan år 2007 och 2018 för åtaganden som söktes i programperioden 2007–2013. Däremot har andelen våtmarksareal på betesmarker och övrig mark ökat.

Andel våtmarksareal i procent

Figur 4 Andel våtmarksareal i miljöersättningen för skötsel av våtmarker och dammar i förra programperioden (2007–2013) och i nuvarande programperiod (2014–2020)

För att kunna se helheten har vi jämfört nuvarande och förra programperioden (bilaga 1, tabell 5 till 8). Resultatet visar att den största andelen (cirka 88 procent) av arealen med våtmarker och dammar är placerad på åkermark eller annan typ av mark. Ungefär 12 procent av våtmarksarealen finns på betesmarker i nuvarande programperiod 2014–2020 (figur 4).

Om vi jämför andel våtmarksareal mellan föregående och nuvarande programperiod, kan vi se att andelen åkermark och betesmark har minskat i nuvarande programperiod, från 60 till cirka 52 procent respektive från 20 till cirka 12 procent. Andel våtmarksareal på övrig mark har ökat från 20 till cirka 36 procent.

De flesta våtmarker och dammar finns i Skåne län

Huvudsyftet med miljöersättningen för skötsel av våtmarker och dammar är att gynna biologisk mångfald eller förbättra näringsrening eller både och.

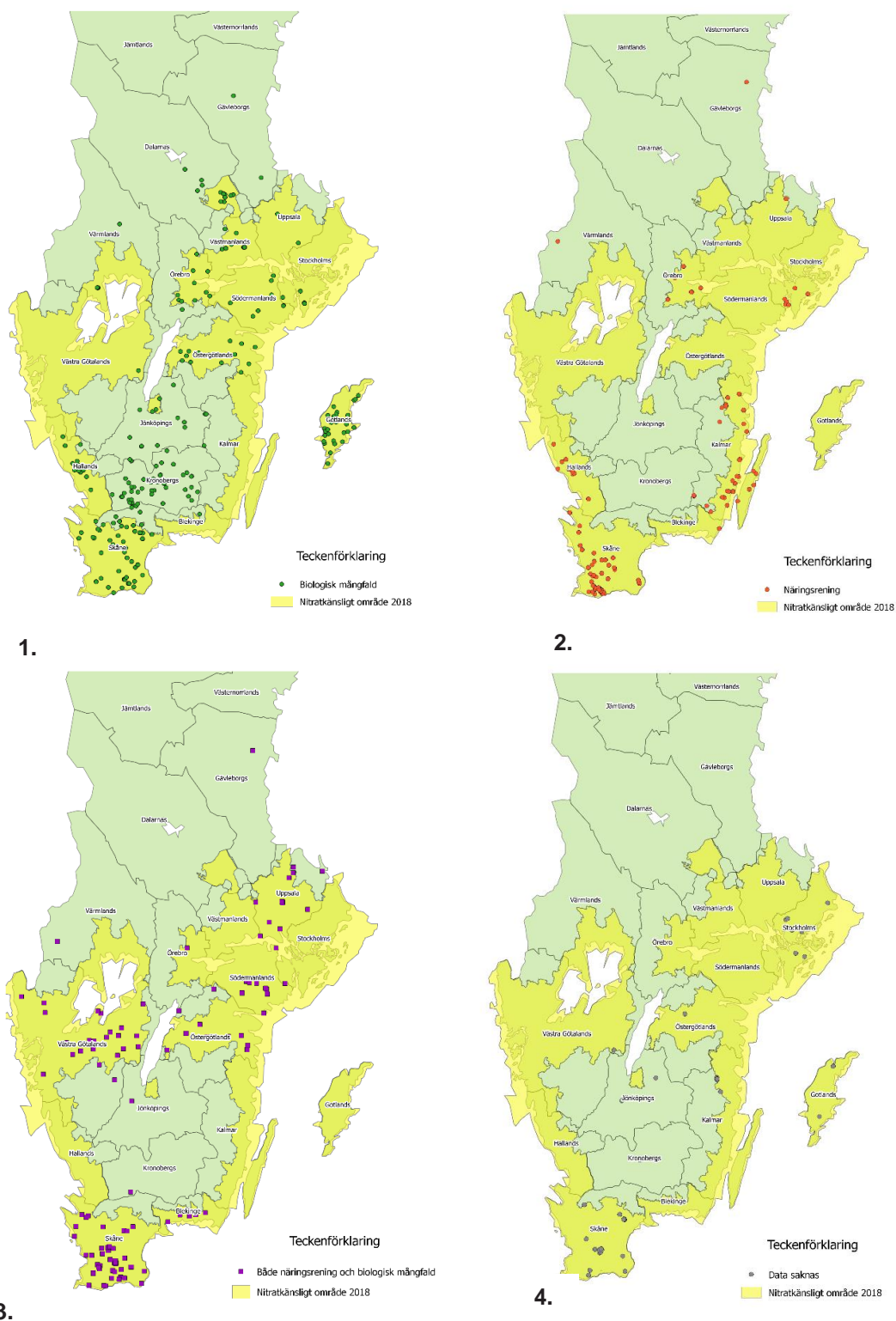
Vi har gjort kartor för att kunna visa placeringen av våtmarker och dammar i landet, för att visualisera vilka miljöåtgärder genomförs i olika län.

En stor andel av sökande har angett huvudsyfte biologisk mångfald (figur 5, se även bilaga 2, figur 15). De finns i stor utsträckning i Gotlands, Kronobergs och Skåne län. Det kan bero på att det är fler ansökningar för att anlägga våtmarker i dessa län eller att miljöinvesteringarna prioriteras högre i dessa län, särskilt för biologisk mångfald. När det gäller huvudsyftet näringsrening har Skåne län och Kalmar län flest ansökningar. Det kan också förklaras med regionala prioriteringar.

Kartorna visar också var våtmarkerna och dammarna med miljöersättning är placerade i relation till nitratkänsligt område, för ansökningar för miljöersättningen för skötsel av våtmarker och dammar i nuvarande programperiod, 2014–2020.

Våtmarker och dammar är främst placerade i södra Sverige. Det finns knappt några våtmarker eller dammar som anlagts med stöd från landsbygdsprogrammet i norra Sverige. Det kan bero på att för att kunna få miljöersättning för skötsel av våtmarker och dammar måste våtmarken eller dammen vara anlagd eller restaurerad. Pengarnas fördelning per län spelar också stor roll, beroende på var det finns mest åkermark eller nitratkänsligt område. Andelen jordbruksmark per län i förhållande till arealen nationellt ger underlag för det potentiella behovet av att minska näringsläckaget från jordbruket och det potentiella behovet av att förbättra den biologiska mångfalden i odlingslandskapet. Det kan också bero på att det inte finns samma behov av våtmarker för växtnäringsretention och biologisk mångfald i norra Sverige, som i södra Sverige.

De flesta ansökningarna, cirka 40 procent, är i Skåne län. Som vi har nämnt ovan, har även den största andelen av pengarna betalats ut i Skåne län (bilaga 1, tabell 6). Det är logiskt i relation till hur budgetfördelningen ser ut.

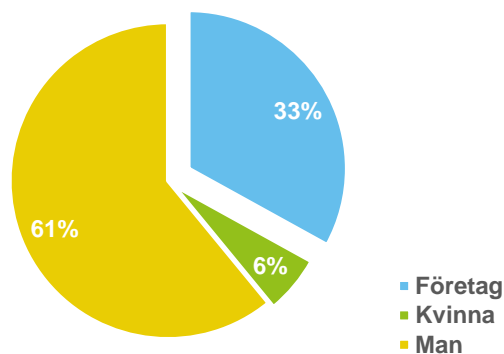
Figur 5 Nitratkänsligt område 2018 och ansökningar för miljöersättningar för skötsel av våtmarker och dammar i nuvarande programperiod 2014–2020, fördelat per olika huvudsyfte

Det är intressant att notera att de flesta våtmarkerna och dammarna ligger i nitratkänsligt område, där miljöåtgärderna (att gynna biologisk mångfald, näringsrening eller både biologisk mångfald och näringsrening), särskilt de som är kopplade till näringsrening, är väldigt viktiga.

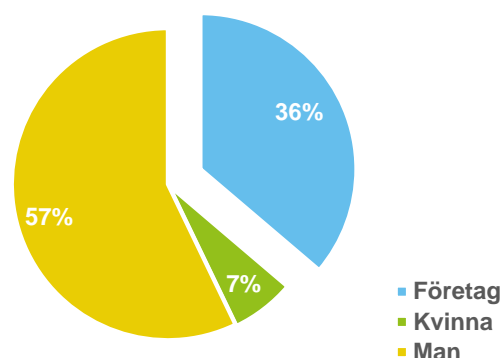
För att kunna se helheten har vi gjort liknande kartanalys för föregående programperiod (bilaga 2, figur 16). I föregående programperiod saknades mycket data och information om miljöåtgärdernas huvudsyfte för miljöersättningar för skötsel av våtmarker och dammar och därför är det svårt att dra stora slutsatser baserad på detta. Däremot finns mer data om huvudsyftet för nuvarande programperiod.

Män har fått en stor andel av stöden

Könsfördelning, 2007–2013

Könsfördelning, 2014–2020

Figur 6 Könsfördelning (lantbruksföretag, kvinna och man) för ansökningar i miljöersättningar för skötsel av våtmarker och dammar i nuvarande och förra landsbygdsprogrammet

Figur 6 visar att den största delen av sökande för miljöersättningar för skötsel av våtmarker och dammar är män både i föregående och i nuvarande landsbygdsprogram. Ungefär 60 procent av sökande för miljöersättningar är män, 35 procent är lantbruksföretag och cirka 6–7 procent är kvinnor.

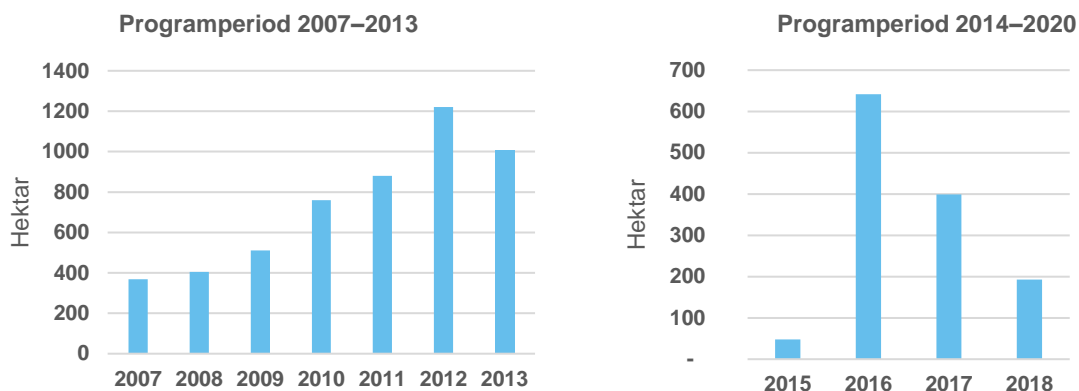
Det kan dock förklaras med att jordbruksyrket till stora delar traditionellt har varit ett manligt arbete och den agrara traditionen förstärker konservativa maskulina inslag.

Resultat: Miljöinvesteringar för att anlägga och restaurera våtmarker och dammar

Hittills har det beviljats cirka 220 ansökningar

Det finns inget specifikt mål i landsbygdsprogrammet för miljöinvesteringar för att anlägga och restaurera våtmarker och dammar. För alla miljöinvesteringar (inklusive våtmarker och dammar) är det satt ett mål på 1 720 ärenden. Hittills har det beviljats cirka 220 ansökningar, varav den största andelen (cirka 60 procent) är från år 2016 (bilaga 1, tabell 9 och 10).

I förra programperioden (2007–2013) var det cirka 1 700 ansökningar om stöd för att anlägga våtmarker och dammar (figur 7 samt bilaga 1, tabell 12). Antal ansökningar ökade med cirka 160 procent mellan 2007 och 2013.

Figur 7 och 8 Ansökt areal för miljöinvesteringar för att anlägga och restaurera våtmarker och dammar i föregående (2007–2013) och i nuvarande (2014–2020) programperioder, angiven i hektar

Figur 7 visar att ansökt areal har ökat under programperioden 2007–2013. Totalt ansökt areal var cirka 5 150 hektar. Ökningen i årlig ansökt areal mellan första året och sista året i perioden var cirka 174 procent.

I nuvarande programperiod finns det också en kraftig ökning jämfört med år 2015 (figur 8). År 2016 var toppen resultat för både ansökt areal och antal ansökningar. För år 2018 är ansökningarna inte handlagda färdigt än så resultatet kan komma att förändras.

Totalt har det beviljats drygt 109 miljoner kronor för miljöinvesteringar för att anlägga och restaurera våtmarker och dammar i programperiod 2014–2020, varav den största delen, cirka 70 miljoner kronor är beviljad år 2016 (bilaga 1, tabell 9).

Drygt 30 procent av våtmarkerna finns i Svealands slättbygder

Merparten av ansökningarna för miljöinvesteringar (drygt 30 procent) ligger i Svealands slättbygder, Götalands skogs- och mellanbygder (cirka 20–25 procent var). Ungefär 10 procent av de totala ansökningarna finns i Götalands södra slättbygder (tabell 1).

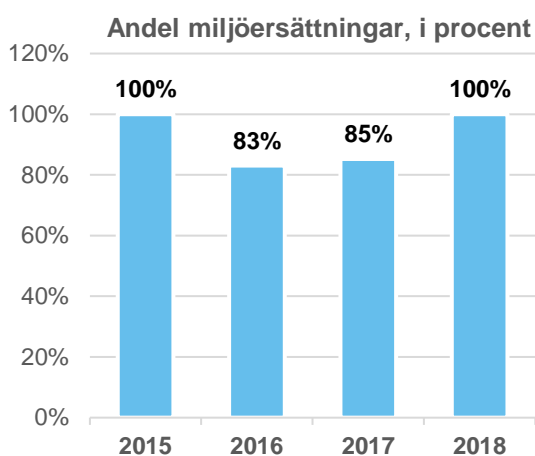
Tabell 1 Antal ansökningar inom olika produktionsområden i miljöinvesteringar för att anlägga och restaurera våtmarker och dammar i nuvarande programperiod 2014–2020

Produktionsområde	2015	2016	2017	2018	Andel biologisk mångfald	Andel förbättrad vattenkvalitet
Götalands mellanbygder	1	26	9	3	49 %	51 %
Götalands norra slättbygder	-	22	3	1	38 %	62 %
Götalands skogsbygder	1	36	16	2	84 %	16 %
Götalands södra slättbygder	-	10	9	4	9 %	91 %
Mellersta Sveriges skogsbygder	1	10	4	-	93 %	7 %
Nedre Norrland	-	1	-	-	0 %	100 %
Svealands slättbygder	4	25	20	10	41 %	59 %
Summa	7	130	61	20	53 %	47 %

Det är viktigt att notera att markersättning i Götalands södra slättbygder för miljöersättningar för skötsel av våtmarker och dammar är tre gånger högre än markersättning i resten av landet.

Ungefär 91 procent av ansökningarna för våtmarker inom Götalands södra slättbygder har förbättrad vattenkvalitet som huvudsyfte. I Götalands skogsbygder har merparten anlagt eller restaurerat våtmarker och dammar med huvudsyftet biologisk mångfald. Cirka 84 procent av alla ansökningar för våtmarker i Götalands skogsbygder har huvudsyfte att förbättra biologisk mångfald.

Mellan cirka 80 och 100 procent av sökande som har anlagt eller restaurerat våtmarker och dammar är kopplade till miljöersättningen för skötsel av våtmarker och dammar i nuvarande landsbygdsprogram 2014–2020 (figur 9).

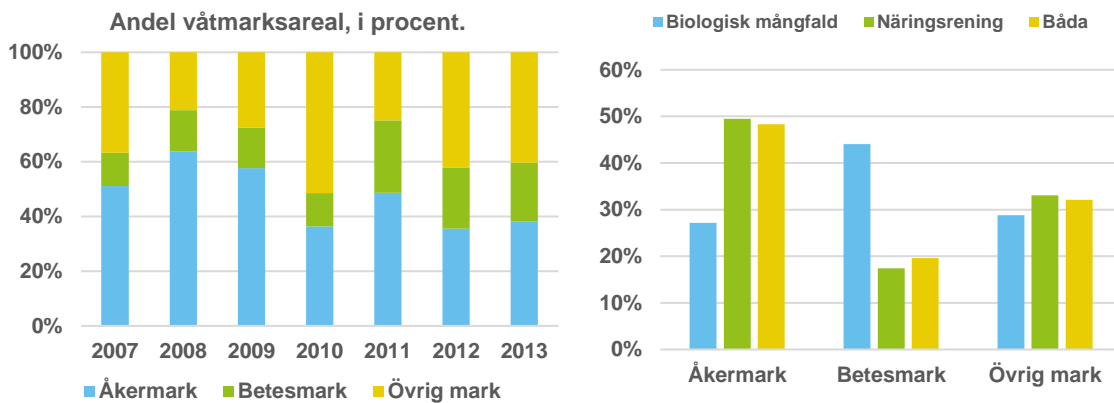
Mellan cirka 80 och 100 procent av sökande som har anlagt eller restaurerat våtmarker och dammar är kopplade till miljöersättningen för skötsel av våtmarker och dammar i nuvarande landsbygdsprogram 2014–2020 (figur 9).

Figur 9 Andel av de som beviljats stöd för miljöinvesteringar för att anlägga och restaurera våtmarker eller dammar som också har miljöersättningen i nuvarande programperiod 2014–2020

Andel våtmarksareal på betesmark ökade under förra programperioden

Andelen våtmarksareal som anlades på åkermark minskade mellan 2007 och 2013 från cirka 50 procent till 40 procent. Däremot har anlagd våtmarksareal på betesmark ökat från 12 procent till cirka 20 procent under samma period (figur 10).

Under förra programperioden (2007–2013) hade våtmarkerna som anlades på betesmarker främst biologisk mångfald som huvudsyfte, de utgjorde cirka 45 procent. Huvudsyftet näringsrening var vanligare på våtmarker som anlades på åkermark. Det finns inte stora skillnader när det gällde huvudsyften på övrig mark. De låg på nästan lika nivå, mellan 30 och 32 procent (figur 11).

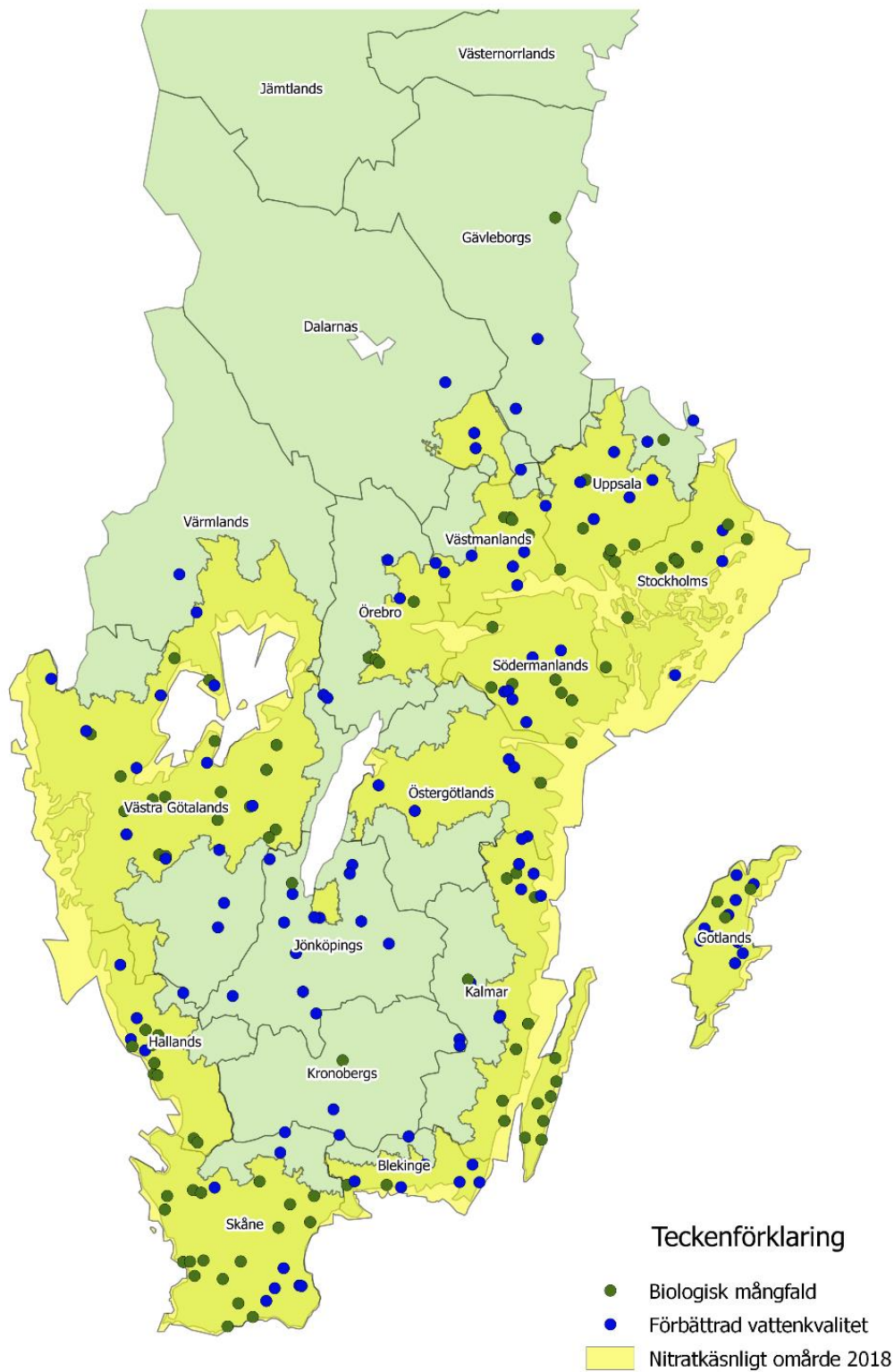

Figur 10 och 11 Andel våtmarksareal och andel huvudsyfte (biologisk mångfald, näringsrening eller både biologisk mångfald och näringsrening) i våtmarksareal i miljöinvesteringar för att anlägga och restaurera våtmarker och dammar i programperiod 2007–2013, angiven i procent

Det är intressant att notera att den stora delen (cirka 70 procent) av miljöinvesteringarna, som de sökande genomför, är anläggning av nya våtmarker. Resten av miljöåtgärderna är restaurering av "gamla våtmarker" som redan fanns (cirka 20 procent) eller både anläggning och restaurering (cirka 10 procent).

I nuvarande programperiod 2014–2020 har kravet på huvudsyften eller datasamlingen förändrats och de som fått stöd lämnar information om huruvida deras miljöinvesteringar främst gynnar biologisk mångfald eller förbättrad vattenkvalitet (figur 12).

Figur 12 Nitratkänsligt område 2018 och ansökningar för miljöinvesteringar för att anlägga och restaurera våtmarker och dammar i nuvarande programperiod 2014–2020, fördelat per huvudsyfte (förbättrad vattenkvalitet och biologisk mångfald)

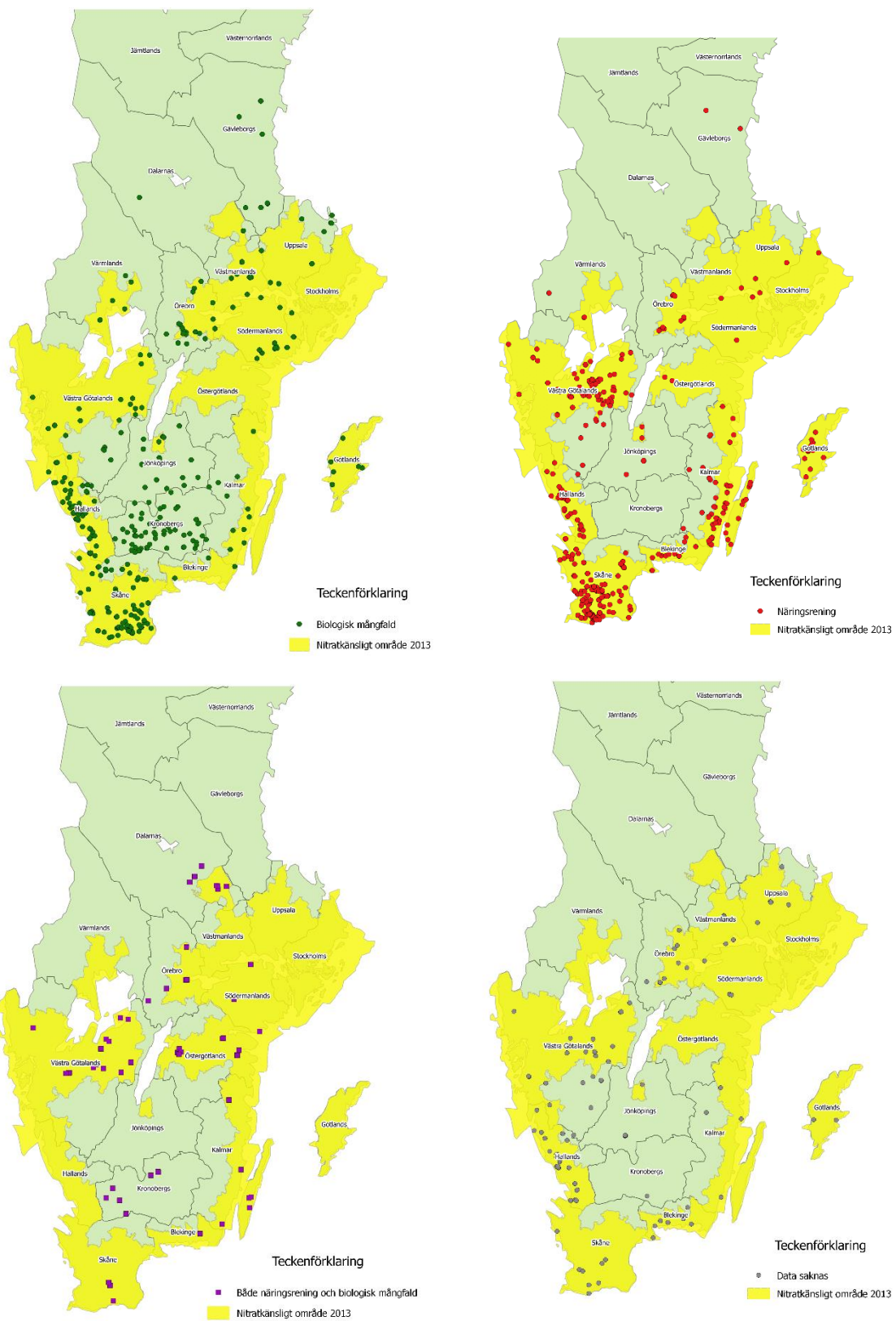

Det finns överensstämmelse mellan miljöersättningar och miljöinvesteringar för våtmarker och dammar. Våtmarkerna är placerade i södra Sverige både när det gäller miljöersättningar och miljöinvesteringar. Det finns knappt våtmarker med dessa ersättningar i norra Sverige, eftersom för att kunna få miljöersättning för skötsel av våtmarker och dammar måste våtmarken eller dammen vara anlagd eller restaurerad. Budgetens fördelning spelar också stor roll, vilket baseras på var det finns mest åkermark och nitratkänsligt område.

Kartan visar också våtmarkernas fördelning per län och om de ligger i nitratkänsligt område. Det här är en viktig aspekt eftersom att för att kunna få 100 procent av de utgifter som ger stöd för miljöinvesteringar måste våtmarken eller dammen vara placerad inom nitratkänsligt område.

Som vi ser på kartan är de flesta våtmarkerna placerade i nitratkänsligt område. Både anläggning av våtmarker och skötsel av våtmarker inom dessa områden är viktigt, eftersom det finns stor risk för näringsläckage i nitratkänsligt område, och det kan sammanfalla med värdefulla åkermarker. Därför har anläggning av våtmarker i nitratkänsligt område en stor betydelse ur miljöperspektiv, framförallt när det gäller att minska övergödning.

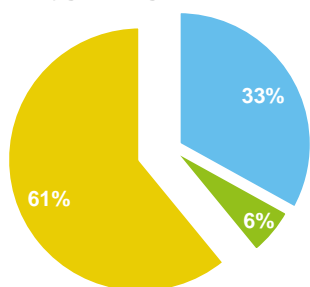
För att kunna se helheten har vi gjort en likadan karta för förra programperioden 2007–2013 (figur 13). För huvudsyftet biologisk mångfald återfinns ansökningarna främst i Skåne, Halland och Kronoberg. När det gäller huvudsyftet näringsrening finns ansökningarna främst i Skåne och Kalmar. Västra Götaland har färre ansökningar med huvudsyfte biologisk mångfald än till näringsrening. Skillnaderna kan bero på regionala prioriteringar.

Figur 13 Nitratkänsligt område 2013 och ansökningar för miljöinvesteringar för att anlägga och restaurera våtmarker och dammar i förra programperioden 2007–2013, fördelat per huvudsyfte

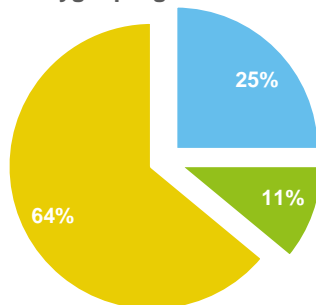
De flesta sökande är män

Könsfördelning i landsbygdsprogrammet 2007–2013

■ Företag ■ Kvinna ■ Man

Könsfördelning i landsbygdsprogrammet 2014–2020

■ Företag ■ Kvinna ■ Man

Figur 14 Könsfördelning (lantbruksföretag, kvinna och man) för ansökningar i miljöinvesteringar för att anlägga och restaurera våtmarker och dammar

Figur 14 visar att män har ansökt om en stor del av stödet både i föregående och i nuvarande programperiod. Andelen män har ökat mellan programperioderna, från 61 procent till 64 procent. Andelen kvinnor har ökat från 6 till 11 procent.

Bilaga 1 Tabeller

Tabell 2 Ansökt areal (hektar) för skötsel av våtmarker och dammar i olika programperioder (AMIVA, LMIVA, NMIVA och MIVA)

Stödår	Mål	AMIVA	LMIVA	NMIVA	MIVA	Total, hektar
2007	11 300	1 760,48	3 739,49	24,83	-	5 524,80
2008	11 300	1 729,87	3 080,10	291,78	-	5 101,75
2009	11 300	1 758,52	3 758,87	768,09	-	6 285,48
2010	11 300	1 755,57	3 738,73	1 229,79	-	6 724,09
2011	11 300	1 768,35	3 721,72	1 638,38	-	7 128,45
2012	10 000	1 750,03	3 708,37	2 019,92	-	7 478,32
2013	10 000	1 696,30	3 699,17	2 418,49	-	7 813,96
2014	8 400	1 742,58	3 684,24	3 261,62	-	8 688,44
2015	8 400	1 692,09	3 644,48	2 834,93	1 422,00	9 593,50
2016	8 400	1 301,17	3 436,22	2 387,43	2 178,00	9 302,82
2017	8 400	936,76	3 475,78	1 940,74	2 655,00	9 008,28
2018	8 400	245,14	2 090,92	854,25	2 001,49	5 191,80

Tabell 3 Antal ansökningar och totalt beviljade stöd för miljöersättningar för skötsel av våtmarker och dammar, i nuvarande programperiod 2014–2020

Stödår	Antal ansökningar	Antal ansökningar, alla programperioder	Andel miljöinvestering som även har miljöersättning	Andel anlagd våtmarker eller dammar	Totalt utbetalt, kronor	Totalt utbetalt, alla programperioder, kronor
2015	298	2 338	84 %	96 %	6 462 506	46 663 254
2016	460	2 274	82 %	95 %	9 801 780	49 292 105
2017	594	2 167	78 %	91 %	11 409 093	46 875 392
2018	439	1 130	-	-	9 061 316	2 450 542
Summa	1 352	6 779	81 %	94 %	36 734 695	145 281 293

Tabell 4 Andel våtmarksareal (hektar) som ligger på olika typer av mark för miljöersättningar för skötsel av våtmarker och dammar i nuvarande landsbygdsprogram 2014–2020

Stödår	Åkermark, ha	Betesmark, ha	Övrig mark, ha	Areal, GSS, ha	Areal, ej GSS, ha
2015	1 080,00	284,92	732,02	131,96	404,46
2016	1 456,69	380,01	1 011,16	172,83	520,87
2017	972,98	145,15	724,52	114,59	255,05
Summa	3 509,67	810,08	2 467,70	419,38	1 180,38

Tabell 5 Ansökt areal (hektar) per län för miljöersättningar för skötsel av våtmarker och dammar i nuvarande programperiod 2014–2020

Län	2015	2016	2017	2018	Totalt, hektar
Blekinge	10,38	18,14	22,14	32,98	83,64
Dalarna	34,69	34,69	58,91	71,10	199,39
Gotland	68,62	97,15	173,07	121,35	460,19
Gävleborg	6,41	6,97	6,41	7,37	27,16
Halland	22,15	41,65	22,36	49,04	135,20
Jönköping	34,60	61,16	80,65	106,30	282,71
Kalmar	87,62	145,94	187,78	-	421,34
Kronoberg	85,10	91,82	99,62	86,93	363,47
Skåne	391,31	571,00	612,87	431,63	2 006,81
Stockholm	135,28	143,75	134,90	89,24	503,17
Södermanland	160,24	201,44	251,83	243,19	856,70
Uppsala	25,49	47,13	40,92	3,75	117,29
Värmland	58,74	58,97	68,39	151,07	337,17
Västerbotten	23,81	23,81	23,81	33,34	104,77
Västmanland	90,33	176,66	187,73	159,03	613,75
Västra Götaland	38,57	102,30	223,35	-	364,22
Örebro	109,16	248,12	273,03	210,03	840,34
Östergötland	39,19	107,54	187,69	203,64	538,06
Summa	1 421,69	2 178,24	2 655,46	1 999,99	8 255,38

Tabell 6 Belopp (kronor) av totalt beviljade stöd per län för skötsel av våtmarker och dammar i nuvarande programperiod 2014–2020

Län	2015	2016	2017	2018	Totalt, kronor
Blekinge	48 650	83 880	105 901	150 230	388 661
Dalarna	146 945	148 340	236 320	296 800	828 405
Gotland	301 499	422 920	735 560	525 950	1 985 929
Gävleborg	25 640	26 880	25 640	30 190	108 350
Halland	127 210	255 446	129 730	243 860	756 246
Jönköping	222 870	258 430	336 773	452 180	1 270 253
Kalmar	377 240	606 024	797 909	-	1 781 173
Kronoberg	336 170	374 278	409 620	358 497	1 478 565
Skåne	2 010 050	2 855 169	3 085 161	2 070 255	10 020 635
Stockholm	550 740	592 100	562 570	388 500	2 093 910
Södermanland	686 738	900 598	1 082 640	1 264 741	3 934 717
Uppsala	107 510	170 780	182 100	18 750	479 140
Värmland	253 420	254 350	301 520	622 080	1 431 370
Västerbotten	80 954	95 240	95 240	133 360	404 794
Västmanland	373 760	740 130	766 590	665 000	2 545 480
Västra Götaland	165 270	455 100	562 282	-	1 182 652
Örebro	460 680	1 059 820	1 159 510	917 503	3 597 513
Östergötland	187 160	502 295	834 026	917 420	2 440 901
Summa	6 462 506	9 801 780	11 409 093	9 055 316	36 728 694

Tabell 7 Antal ansökningar och totalt beviljat stöd för miljöersättningar för skötsel av våtmarker och dammar, i förra landsbygdsprogrammet 2007–2013

Stödår	Antal ansökningar	Ansökt areal, hektar	Totalt beviljat stöd, kronor
2007	15	24,83	72 675
2008	78	291,78	680 825
2009	196	768,09	1 829 060
2010	310	1 229,79	3 637 993
2011	416	1 638,38	4 794 562
2012	520	2 019,92	5 832 643
2013	629	2 418,49	6 955 421
2014	751	3 261,62	9 138 586
2015	642	2 834,93	7 819 228
2016	542	2 387,43	6 578 039
2017	411	1 940,74	5 361 721
2018	171	985,73	2 379 228
Summa	4 681	19 801,73	55 079 980

Tabell 8 Andel våtmarksareal (hektar) som ligger på olika typer av mark för miljöersättningar för skötsel av våtmarker och dammar i nuvarande landsbygdsprogram 2007–2013

Stödår	Åkermark, hektar	Betesmark, hektar	Övrig mark, hektar
2007	22,08	2,50	0,25
2008	146,64	80,46	64,68
2009	474,53	145,03	148,53
2010	772,88	223,28	233,63
2011	977,04	317,46	343,88
2012	1 230,00	360,51	429,41
2013	1 446,55	432,72	539,22
2014	1 859,78	661,40	740,44
2015	1 568,46	604,19	662,28
2016	1 346,32	496,92	544,19
2017	1 051,07	432,49	457,18
2018	514,04	253,16	218,53
Summa	11 409,39	4 010,12	4 382,22

Tabell 9 Antal ansökningar och belopp (kronor) av totalt beviljade stöd per stödår, miljöinvesteringar för att anlägga och restaurera våtmarker och dammar under programperiod 2014–2020

Stödår	Antal ansökningar	Totalt beviljat stöd, kronor	Andel som anlagts/restaurerats för biologisk mångfald	Andel som anlagts/restaurerats för förbättrad vattenkvalitet	Andel miljöersättningar
2015	7	1 758 401	71 %	29 %	100 %
2016	130	70 165 704	57 %	43 %	83 %
2017	61	24 409 798	49 %	51 %	85 %
2018	20	13 174 531	30 %	70 %	100 %
Summa	218	109 508 434	53 %	47 %	86 %

Tabell 10 Antal ansökningar per län i miljöinvesteringar för att anlägga och restaurera våtmarker och dammar under programperiod 2014–2020

Län	2015	2016	2017	2018	Totalt, antal
Blekinge län		9			9
Dalarnas län		3	1		4
Gotlands län		10	3	1	14
Gävleborgs län		3			3
Hallands län		8	3	3	14
Jönköpings län	1	9	6		16
Kalmar län	1	18	5		24
Kronobergs län		4	2		6
Skåne län		9	11	5	25
Stockholms län	1	5	4	2	12
Södermanlands län	2	8	4		14
Uppsala län		8	7		15
Värmlands län		2	1	1	4
Västmanlands län		4	4	6	14
Västra Götalands län		25	3		28
Örebro län	2	3	3	1	9
Östergötlands län		2	4	1	7
Summa	7	130	61	20	218

Tabell 11 Ansökt areal (hektar) per län, miljöinvesteringar för att anlägga och restaurera våtmarker och dammar under programperiod 2014–2020

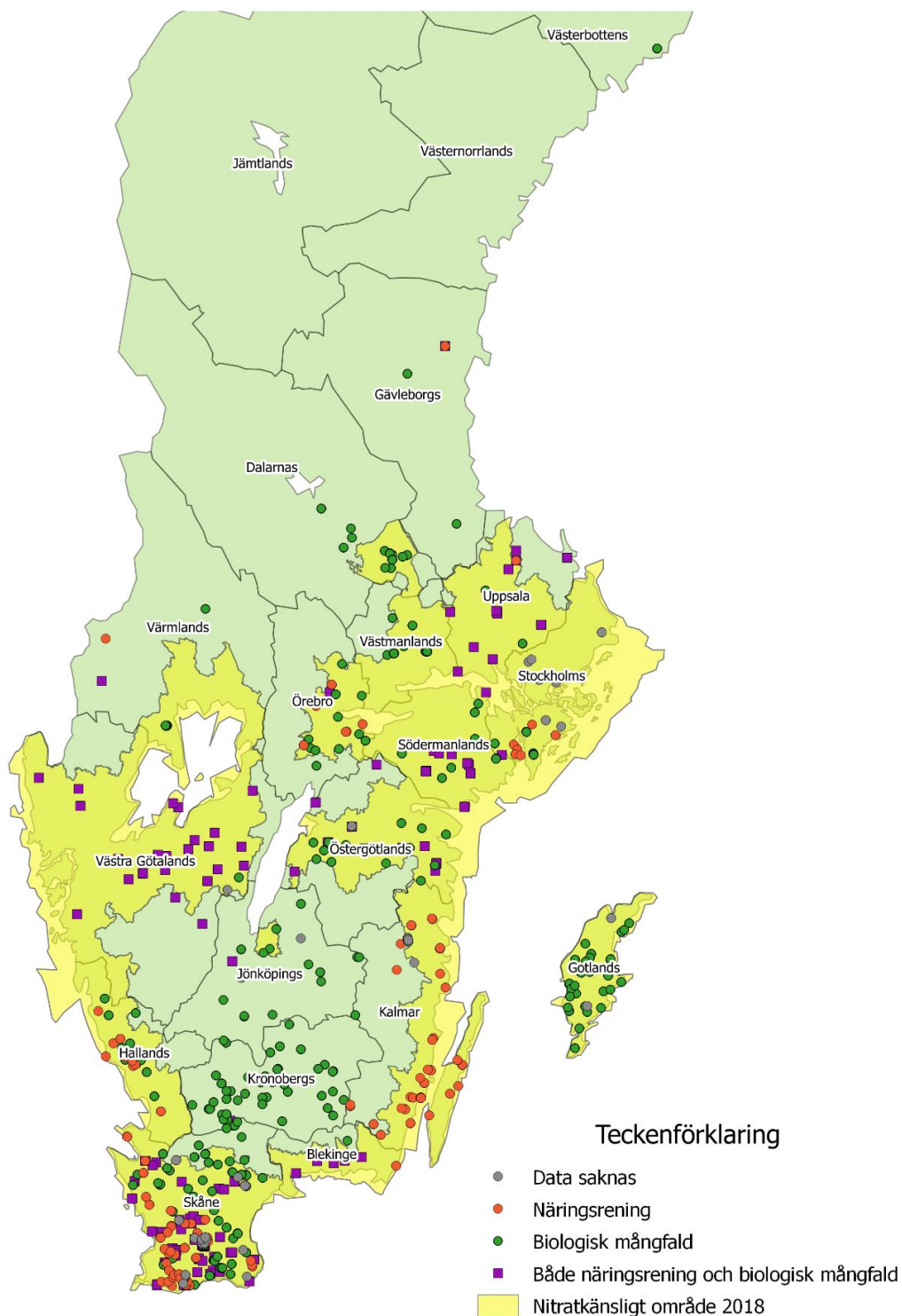
Län	2015	2016	2017	2018	Totalt, hektar
Blekinge län		26,59			26,59
Dalarnas län		13,90	4,90		18,80
Gotlands län		50,77	194,30	4,50	249,57
Gävleborgs län		26,12			26,12
Hallands län		41,60	4,00	17,14	62,74
Jönköpings län	1,50	31,47	10,23		43,20
Kalmar län	1,00	81,02	6,49		88,51
Kronobergs län		126,90	2,56		129,46
Skåne län		40,39	74,38	108,18	222,95
Stockholms län	1,00	22,36	3,34	5,45	32,15
Södermanlands län	42,00	46,69	36,48		125,17
Uppsala län		15,77	14,72		30,49
Värmlands län		14,00	4,90	15,00	33,90
Västmanlands län		33,25	5,60	35,27	74,12
Västra Götalands län		57,99	9,18		67,17
Örebro län	2,62	6,15	7,00	4,80	20,57
Östergötlands län		6,70	20,75	2,30	29,75
Summa	48,12	641,67	398,83	192,64	1 281,26

Tabell 12 Antal ansökningar och ansökt areal för miljöinvesteringar för våtmarker och dammar i programperioden 2007–2013

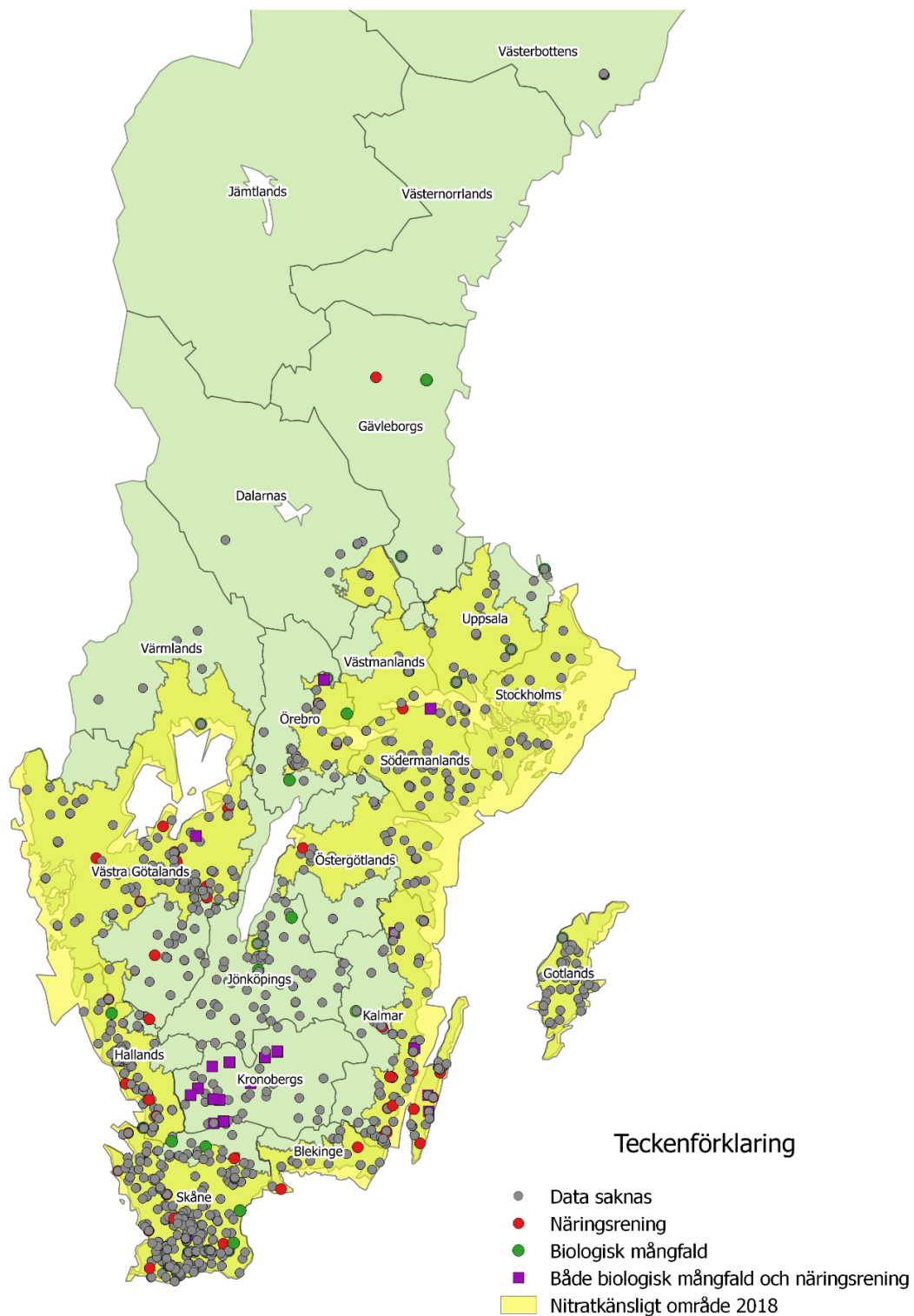
Stödår	Antal ansökningar	Totalt ansökt areal, hektar	Åkermark, hektar	Betesmark, hektar	Övrig mark, hektar
2007	156	368,09	188,13	44,92	135,04
2008	194	404,81	258,23	60,79	85,79
2009	210	510,62	294,72	75,12	140,78
2010	167	759,05	275,95	92,48	390,62
2011	246	880,82	428,89	232,68	219,25
2012	300	1 220,17	433,14	272,96	514,07
2013	406	1 008,22	384,24	216,90	407,08
Summa	1 679	5 151,78	2 263,3	995,85	1 892,63

Bilaga 2 Kartor

Figur 15 Nitratkänsligt område 2018 och ansökningar för miljöersättningar för skötsel av våtmarker och dammar i nuvarande programperiod 2014–2020, fördelat på huvudsyfte (biologisk mångfald, näringsrening eller både biologisk mångfald och näringsrening)

Figur 16 Nitratkänsligt område 2018 och ansökningar för miljöersättningar för skötsel av våtmarker och dammar i förra programperioden 2007–2013, fördelat på huvudsyfte

Referenser

Jordbruksverket 2005. *Jämställdhet inom jordbruket och landsbygden – indikatorer om jämställdhet för EU-stöd*. Rapport 2005:17.

Jordbruksverket 2016. *Slututvärdering av det svenska landsbygdsprogrammet 2007–2013. Delrapport II: Utvärdering av åtgärder för bättre miljö*. Utvärderingsrapport 2016:3

Jordbruksverkets databaser

Europeiska jordbruksfonden
för landsbygdsutveckling. Europa
investerar i landsbygdsområden

Jordbruksverket
551 82 Jönköping
Telefon 036-15 50 00 (vx)
E-post: jordbruksverket@jordbruksverket.se
www.jordbruksverket.se/utvardering

UPP19:2

